

RÄTT TILL KULTUR FÖR ALLA ELEVER

– RÄDDNINGSPLAN FÖR DE ESTETISKA ÄMNA I SKOLAN

Kulturen är ett av de verktyg som lärare behöver för att kunna ge varje barn en ärlig chans att nå kunskapsmålen. Skolan ska rusta oss för ett vuxenliv där många av oss kommer att göra olika saker under olika delar av livet. Skolan ska inte stänga dörrar, skolan ska öppna dem. Den ska ge en bredd av kompetenser som ger en stadig grund att stå på. Tillgänglig forskning visar att estetiska och konstnärliga uttryck ur flera aspekter påverkar elevernas lärande i positiv riktning. Därför är de estetiska ämnena viktiga.

Med hjälp av estetiska uttryck ökar skolelever sin förmåga att tillgodogöra sig andra skolämnen, och lusten till lärande ökar. Barn som tidigt får möjlighet till kreativa och estetiska uttryck får ofta en bättre språklig utveckling än barn utan estetisk stimulans. Läs- och skrivfärdigheter utvecklas bättre och eleverna utvecklar sin förmåga till kritiskt tänkande. Tidig musikundervisning kan till och med stimulera matematisk utveckling. Därför är de estetiska ämnena viktiga.

Svensk musik, design, dataspel och mode är stora exportindustrier som bygger på ett samhälle där människorna möter olika kulturer och får möjlighet att utöva olika kulturella uttryck. Därför är de estetiska ämnena viktiga.

På allt fler arbetsplatser behöver medarbetarna estetiska kunskaper. Man behöver kunna presentera en tjänst eller en produkt, konceptualisera sitt företags verksamhet och förstå olika kulturella uttryck. Alla som brottats med ett bildprogram i datorn, förberett en kundpresentation eller i sitt jobb bara behövt förklara något för någon annan, vet hur viktig kunskap om de estetiska uttrycksformerna kan vara. Estetiska uttryck stimulerar människans flexibilitet och uppfinningsrikedom, egenskaper som blir allt viktigare på en föränderlig arbetsmarknad. Därför är de estetiska ämnena viktiga.

Alliansen har genomgående nedprioriterat de estetiska ämnena. Landets musik- och kulturskolor har hamnat i stryckklass med höjda avgifter och långa köer för de barn som vill delta. Andra problem är en tilltagande lärarbrist vilket medför bekymmer för de estetiska ämnena i såväl grundskolan som musik- och kulturskolan. I nya gymnasieskolan har Alliansen nedvärderat de estetiska ämnena, och många elever får ingen kontakt med estetisk undervisning under gymnasietiden. Nedprioriteringen har också kraftigt minskat tillgången till estetiska ämnen, även inom de valbara kurserna.

Miljöpartiet föreslår istället en uppvärdering av kulturen i skolan. Det är viktiga steg för att stärka Sverige som kunskapsnation, vända de sjunkande skolresultaten och i förlängningen bekämpa ungdomsarbetslöshet. Samhällets styrka avgörs i framtiden av vår förmåga till kreativitet, flexibilitet och lyhördhet. Om kulturen, av ideologiska skäl, nedprioriteras riskerar Sveriges framtida konkurrenskraft att försämrans.

Miljöpartiet föreslår att:

Alla gymnasieelever får läsa ett estetiskt ämne

I den nya gymnasieskolan saknas estetiska ämnen på flera av utbildningarna. Skolor anmodas erbjuda eleverna möjlighet att välja estetiska kurser inom ramen för elevens individuella val, men trots detta har problem uppstått, vilket påtalats av såväl elevorganisationer som lärarfack: många elever får inte tillgång till estetisk kunskap, och tillgången till de estetiska ämnena, även som frivilligt valda kurser, har minskat.

Miljöpartiet föreslår att alla gymnasieskolans elever i sin utbildning ska ha rätt till minst ett estetiskt ämne, utan att eleven ska behöva använda sitt individuella val för detta. Vilket estetiskt ämne som på detta sätt prioriteras överläts till skolan eller huvudmannen att bestämma inom ramen för sina profileringsmöjligheter och förutsättningar. Det kan handla om något av de traditionella ämnena som bild, drama eller musik, en kombination eller en lokalt profilerad kurs med tonvikt i estetisk kunskap såsom retorik eller design.

Miljöpartiet vill att alla gymnasieelever ges rätt till ett estetiskt ämne (bild, drama, musik eller val enligt lokal profil) under utbildningstiden, utan att det individuella valet används till detta.

Alla barn och ungdomar ska säkerställas tillgång till musik- och kulturskola

Inom ramen för musik- och kulturskolans verksamhet får barn och ungdomar lära sig spela ett musikinstrument, såväl på egen hand som i ensemble- och orkestersammanhang. Undervisningen kan också ha som syfte att utveckla elevens förmåga till drama, dans eller måleri.

Det är idag frivilligt för kommunen att driva musik- och kulturskola, det har fått konsekvensen att det finns brister i den nationella likvärdigheten: vissa kommuner har höga avgifter, andra har låga eller inga avgifter. I några kommuner saknas musik- och kulturskola helt. Alla barn och ungdomar ska ha likvärdig tillgång till estetiska uttryck med möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet.

Trots att musik- och kulturskolan uppskattas mycket av medborgarna saknas en övergripande strategi för samordning och utvärdering av verksamheten. Den har inte utvärderats nationellt på 60 år och det saknas tydliga riktlinjer om musik- och kulturskolans uppdrag. Det behövs utvärderingar av verksamhetens personalförsörjning; det saknas riktade högskoleutbildningar för såväl lärare som chefer i musik- och kulturskolan, det gör att musik- och kulturskolan är på väg att hamna i en personalkris. En nationell strategi kan hjälpa landets musik- och kulturskolan med kompetensutveckling, samordning och utvärdering. En sådan strategi bidrar också till ökad likvärdighet. Kravet på en strategi har länge förts fram av Sveriges Musik- och Kulturskoleråd.

Miljöpartiet vill säkerställa att alla barn och ungdomar har tillgång till en likvärdig kommunal musik- och kulturskola. Staten ska upprätta en nationell strategi för musik- och kulturskolan.

FAKTA OCH BAKGRUND TILL FÖRSLAGET

Estetik i skolan underlättar inlärning

Tillgänglig forskning visar att estetiska och konstnärliga uttryck ur flera aspekter påverkar elevernas lärande i positiv riktning. Anne Bamford är Director of Cultural Programmes, i den brittiska organisationen Creativity, Culture and Education. Hon har för UNESCO:s räkning studerat hur estetiska uttryck används i skolor runt om i världen. Studien redovisas i boken *The Wow Factor* och visar att undervisning med tydliga inslag av estetik och kreativitet förbättrar inlärningen, framför allt läs- och skrivinlärning, men också matematik, förmågan till kritiskt tänkande och språkinlärning. Eleverna mår bättre, och de får i allmänhet en mer positiv inställning till skola och lärande. Forskningen är tydlig: Kreativ undervisning underlättar inlärning.

Musikbranschen och kreativa näringar

Sverige är ett mycket framgångsrikt land avseende export av popmusik. Efter giganterna USA och England, är Sverige kanske världens mest betydelsefulla land gällande kommersiell pop- och rockmusik. Svenska artister och låtskrivare har tidvis prenumererat på världens topplistasplatser vilket inbringat enorma summor till svenska bolag, artister och låtskrivare. Kreativa verksamheter, och till dem närliggande näringar, är väldigt framgångsrika och omsätter stora summor. Den första rapporten som på europeisk nivå studerar det ekonomiska värdet av kulturella näringar är "The Economy of Culture in Europe". Studien genomfördes 2006 på uppdrag av EU-kommissionen, och den visar att kulturella industrier motsvarar 2,6 procent av EU:s samlade BNP, och sysselsätter 3,1 procent av EU:s arbetsmarknad. De kulturella och kreativa näringarna har dessutom stor tillväxtpotential, enligt studien växte de 12,5 procent mer än ekonomin i övrigt, under åren innan studiens genomförande.¹ Exportrådet har uppskattat att 94 000 personer är sysselsatta inom upplevelseindustrin som musik, film, TV-produktioner, dataspel, design och mode. Svensk musik och design är stora exportindustrier som bygger på ett samhälle som sätter alla i kontakt med olika kulturella uttryck.

Elever från estetiska programmet är väl rustade för studier

Elever som läst det estetiska programmet går i hög grad vidare till högre studier. Utifrån den gamla läroplanens nationella program² är det estetiska programmet, ihop med teknik, natur- och samhällsprogrammet, som i störst omfattning har elever som inom tre år efter studenten fortsätter till högre studier.³ Estetik och kreativitet ger god förberedelse till universitets- och högskolestudier.

¹ The Economy of Culture in Europe, KEA 2006

² Första elevgenerationen som läst enligt Gy 11 har ännu inte lämnat gymnasieskolan

³ Skolverket

Estetiken i skolan i siffror

Antalet anställda lärare i estetiska ämnen har minskat från 22 227 år 2006 till 17 008 år 2011⁴, vilket motsvarar ca 23,5 procent. Parallellt ökar intresset för att läsa det estetiska programmet, läsåret 09/10 antogs ca 5 100 elever till förstahandsvalet estetiska programmet, motsvarande siffra läsåret 12/13 var 8 100 elever.⁵

Trots det kommer det snart att råda brist på utbildade lärare i musik- och kulturskolan. Som en följd av de senaste lärarutbildningsreformerna finns inte längre utbildningar riktade specifikt mot undervisning i musik- och kulturskolan. Nu återstår möjligheten att läsa till ämneslärare på gymnasieskolan med inriktning mot estetiska ämnen. Eftersom eleverna i musik- och kulturskolan till största delen tillhör grundskolan kommer många elever med nuvarande utveckling inte att möta lärare som är specialiserade på att undervisa just dem. De lärare som utbildas är inte förberedda på att hjälpa yngre barn i deras konstnärliga utveckling, i stället är de duktiga på t.ex. betygsättning och bedömning, kunskaper som är överflödiga i musik- och kulturskolans verksamhet. Eleverna där behöver möta specialiserade lärare.

Dessutom utbildas för få lärare, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd (SMoK) beräknar att ca 180 lärare årligen utbildas, vilket inte är tillräckligt då behovet i landets musik- och kulturskolor är minst 230 nyutexaminerade lärare per år.

⁴ SCB

⁵ Skolverket